

О. І. Луцький

Генеральна губернія

ГЕНЕРАЛЬНА ГУБЕРНІЯ - адміністративно-територіальна одиниця. Утвор. 26 жовтня 1939 в окупов. німцями центр. частині Польщі та поширена згодом на тер. Зх. України. Безпосередньо не входила до складу Німеччини. Тер. Г. г. становила 95 742 км² і поділялася на 4 дистрикти (обл.): Краків., Люблін., Радом., Варшав. 1 серпня 1941 до Г. г. приєднано тер. колиш. Дрогоб. (нині у складі Львів. обл.), Львів., Станіслав. (нині Івано-Фр.) і Терноп. (окрім деяких пн. р-нів) обл. УРСР, з яких утвор. 5-й дистрикт - «Галичина». Внаслідок цього тер. Г. г. збільшилась до 144 518 км². Її насел. у березні 1943 складало бл. 14,5 млн осіб, переважна більшість з яких - поляки. Укр. етнічна тер., що входила до Г. г., становила 63 тис. км² із насел. 7 млн осіб, з них бл. 4 млн - українці.

Держ.-правовий розвиток Г. г., офіційно проголошеної побіч. краєм, проходив у напрямі майбут. злиття її з Німеччиною. Найвища посадова особа - генерал-губернатор, який діяв від імені А. Гітлера. Йому належала законодавча влада і підпорядк. виконав. орган - правління (уряд) Г. г. Урядом керував держ. секр. - заступник генерал-губернатора. Правління складалося з 12-ти (згодом - 14-ти) відомств (мін-в) і держ. секретаріату. Воно загалом підпорядковувалося МВС Німеччини, а у фахових питаннях - відповід. мін-вам. Офіц. друк. органами правління були «Вісник розпоряджень для Генеральної губернії» та «Урядовий вісник Генеральної губернії».

Кожен з 5-ти дистриктів мав подібну адм. структуру правління. На чолі дистрикту стояв губернатор, признач. генерал-губернатором. Дистрикти, у свою чергу, поділяли на округи й окремі міста зі статусом округи. На місц. рівні відновлено адм. поділ польс. часів - волості та громади.

Керівні функції як в адміністрації Г. г., так і на рівні дистрикту й округи, здійснювали виключно німці. Представники ін. національностей могли виконувати лише допоміжні функції, здебільшого на нижчих адм. рівнях.

Уряд. мова - німецька.

У Г. г. здійснювалася політика знищення євреїв і циган, примус. переселень і депортацій насел. на роботи до Німеччини (до кін. 1944 вивезено бл. 2-х млн осіб), безогляд. госп. експлуатації. Проводилися масові езекуції цивіл. насел., розстріли інтелігенції, винищення людей у концтаборах, а також шляхом встановлення мін. харч. паїв (картк. система) тощо. В результаті цього насел. Г. г. зменшилося майже на 4 млн осіб. Грабіжниц. експлуатація промисловості, обкладання знач. примус. натурал. податками села, вивезення до Німеччини майна держ. установ і приват. осіб призвели до розорення економіки, зубожіння населення.

Гол. принципи культ.-осв. політики нацист. режиму в Г. г. визначали сувору регламентацію всіх сфер духов. життя і зведення його в цілому до найпростіших форм. Осн. елементами системи освіти стали початк. та профес. школи, покликані забезпечити мін. рівень освіти підростаючого покоління і підготовку його до виконання важкої фіз. роботи у с. госп-ві, промисловості й торгівлі.

Будь-яка політ. діяльність представників ін. національностей у Г. г. заборонялася. Дозволеними громад. установами були організації допоміж. характеру.

Проти окупантів на тер. Г. г. вели збройну боротьбу [Армія Крайова](#), [Армія Людова](#), [Батальйони хлопськ](#), [Українська повстанська армія](#).

Рекомендована література

1. Кубійович В. Українці в Генеральній губернії 1939-1941. Історія Українського центрального комітету. Чикаго, 1975;
2. Антонюк Н. В. Українське культурне життя в «Генеральній губернії» (1939-1944 рр.). Л., 1997;
3. Луцький О. І. Українське культурне життя Галичини під час німецької окупації 1941- 1944 рр. // Україна: культурна спадщина, нац. свідомість, державність. Л., 1997. Вип. 3-4.

Бібліографічний опис:

Генеральна губернія / О. І. Луцький // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г.

Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2006. – Режим доступу:

<https://esu.com.ua/article-29050>

2001-2024 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України

([докладніше](#)).